קונם יין פרק שמיני נדרים

רש"י — ר"ן — סב.

מוסרות משום גזל. שמתיאשו מהן הבעלים: **ופטורות מן המעשר.** משום דהפקירא ניהו: **מרייסו.** בעלים של תאנים: **וסוכפלו כו'.** דשרו למיכל כל אדם: **משום סניות מילתא.** כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: **אמכמיה.** לרבי טרפון גופיה דקאמיל מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהו: **אחתיה.** לר' טרפון בשקא ההוא גברא שהיה משמרן: **על דבר זה.** שהגיל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: **פריליס.** שהוציאו מבית המקדש: **ונעשו חול.** ואף על פי כן נהרג עליהם בלשכר: **אמאי ציערו.** ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל: **וקא סבר היינו דגנבן.** להכי לעבריה: **אי הכי אמאי ציער ר' טרפון נפשיה.** כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד: **היה לו לפייסו.** בממון: **לפעלם.** לשם שמים: **ודבר כהן לשם שמים.** שתהא כל כוונתך לשמים: **לחיות עודר כו.** להשתכר ממנו כדי לאכול: **אלא קשיא דר' טרפון.** (מ) אם שרי ליה לאוכלינהו נפשיה שהוא מכס במקום שאין מכירין אותו אמאי ציער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא מכס: **שרו לי מגרלי.** הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי: **וכני דוד כהנים היו אלא מה וכו'.**

לפתות

מוסרות משום גזל. שמתיאשו מהן הבעלים: **ופטורות מן המעשר.** משום דהפקירא ניהו: **מרייסו.** בעלים של תאנים: **וסוכפלו כו'.** דשרו למיכל כל אדם: **משום סניות מילתא.** כלומר מרוע לב היה אומר כן ולא משום עין יפה דעדיין לא הפקירן: **אמכמיה.** לרבי טרפון גופיה דקאמיל מן התאנים דקסבר דהפקירא ניהו: **אחתיה.** לר' טרפון בשקא ההוא גברא שהיה משמרן: **על דבר זה.** שהגיל עצמו בכבוד תורתו דקאמר אוי לו לטרפון: **פריליס.** שהוציאו מבית המקדש: **ונעשו חול.** ואף על פי כן נהרג עליהם בלשכר: **אמאי ציערו.** ההוא גברא לר' טרפון הא מהפקירא קא אכיל: **וקא סבר היינו דגנבן.** להכי לעבריה: **אי הכי אמאי ציער ר' טרפון נפשיה.** כיון שתפסו כגנב מאי הוה ליה למעבד: **היה לו לפייסו.** בממון: **לפעלם.** לשם שמים: **ודבר כהן לשם שמים.** שתהא כל כוונתך לשמים: **לחיות עודר כו.** להשתכר ממנו כדי לאכול: **אלא קשיא דר' טרפון.** (מ) אם שרי ליה לאוכלינהו נפשיה שהוא מכס במקום שאין מכירין אותו אמאי ציער נפשיה בשביל שהודיע לזה שהוא מכס: **שרו לי מגרלי.** הקדימו דיני לשל אחרים בשביל כבוד תורתי: **וכני דוד כהנים היו אלא מה וכו'.**

לפתות

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות רבי הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכלי רבנן הוקפלו רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר (מ) לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר [מ]אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [נ] אכל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו (ס) כלי חול שנאמר [י]ובאו בה פריצים וחילולה [מ]כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב [ב]בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא (ע) חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הוו גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא [ג]לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו [ד]שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי (ה) אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא (פ) למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר [ו]קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר [ז]דרכיה דרכי נועם ואומר [ח]עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר [ט]עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם (נ) [י]אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא [יא]שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב [יב]ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון (ו) דעשיר גדול היה והוה ליה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [יג]יהלך זר ולא פיך היה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [יד]יהלך זר ולא פיך דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא [יא]שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא [יב]שרו לי תיגראי ברישא דכתיב [יג]ובני דוד כהנים היו (ו) מה כהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש וכהן מנא לן דכתיב [יד]וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב [טו]ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה

לפתות

תנא הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשרות רבי ורבי יוסי בר רבי יהודה איקלעו לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קא אכיל רבי יוסי בר ר' יהודה לא אכיל אתא מרהון אמר להו אמאי לא אכלי רבנן הוקפלו רוב המקצועות הוא ואף על פי כן לא אכיל ר' יוסי בר ר' יהודה קסבר משום סניות מילתא הוא דקאמר הדין גברא רבי חמא בר רבי חנינא איקלע לההוא אתרא בזמן שהוקפלו רוב המקצועות הוה קאכיל יהיב לשמעיה לא אכיל אמר ליה אכול כך אמר לי רבי ישמעאל בר רבי יוסי משום אביו הוקפלו רוב המקצועות מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר ר' טרפון אשכחיה ההוא גברא בזמן שהוקפלו המקצועות דקאכיל אחתיה בשקא ושקליה ואמטייה למשדיה בנהרא אמר (מ) לו אוי לו לטרפון שזה הורגו שמע ההוא גברא שבקיה וערק אמר רבי אבהו משום ר' חנניה בן גמליאל כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על דבר זה אמר [מ]אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה ואמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [נ] אכל המשתמש בכתרה של תורה נעקר מן העולם קל וחומר ומה בלשצר שנשתמש בכלי קודש שנעשו (ס) כלי חול שנאמר [י]ובאו בה פריצים וחילולה [מ]כיון שפרצום נעשו חול נעקר מן העולם דכתיב [ב]בה בליליא קטיל בלשצר המשתמש בכתרה של תורה שהוא (ע) חי וקיים לעולם על אחת כמה וכמה ורבי טרפון כיון דכי אכיל דהוקפלו רוב המקצועות הוה אמאי צעריה ההוא גברא משום דההוא הוו גנבי ליה ענבי כולה שתא וכיון דאשכחיה לר' טרפון סבר היינו דגנבן אי הכי אמאי ציער נפשיה משום דרבי טרפון עשיר גדול הוה והוה ליה לפייסו בדמים תניא [ג]לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו [ד]שלא יאמר אדם אקרא שיקראוני חכם אשנה שיקראוני רבי (ה) אשנן שאהיה זקן ואשב בישיבה אלא (פ) למד מאהבה וסוף הכבוד לבא שנאמר [ו]קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר [ז]דרכיה דרכי נועם ואומר [ח]עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר רבי אליעזר בר ר' צדוק אומר [ט]עשה דברים לשם פעלם ודבר בהם לשמם (נ) [י]אל תעשם עטרה להתגדל בהם ואל תעשם קורדום להיות עודר בו וקל וחומר ומה בלשצר שלא נשתמש אלא בכלי קדש שנעשו כלי חול נעקר מן העולם המשתמש בכתרה של תורה על אחת כמה וכמה אמר רבא [יא]שרי ליה לאיניש לאודועי נפשיה באתרא דלא ידעי ליה דכתיב [יב]ועבדך ירא את ה' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון (ו) דעשיר גדול היה והוה ליה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [יג]יהלך זר ולא פיך היה לפייסיה בדמים רבא רמי כתיב ועבדך ירא את ה' מנעוריו וכתיב [יד]יהלך זר ולא פיך דידעי ליה הא באתרא דלא ידעי ליה אמר רבא [יא]שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא [יב]שרו לי תיגראי ברישא דכתיב [יג]ובני דוד כהנים היו (ו) מה כהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש וכהן מנא לן דכתיב [יד]וקדשתו כי את לחם (ה') אלהיך הוא מקריב [טו]ותנא דבי רבי ישמעאל וקדשתו לכל דבר שבקדושה

לפתות

מסורת הש"ס

(א) [עיין תוספות סוטה ד: ד"ה נעקר], (ב) [מכ"ל ש"מ שמ"ס ס"ב], (ג) [מכות פ"ד מ"ה], (ד) גיטין נט: מ"ק כח: סוכה יב:, (ה) [ע"כ].

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר מרי לי לטרפון כל"ל ומיהא לי נמחק: (ב) שם קודם שנעשו חול כ"ל ומיהא כלי נמחק וכן לקמן: (ג) שם בכתרה של תורה שהוא קיים לעולם ועד על אחת כ"ל ומיהא מי ותות ו' נמחק: (ד) שם אשנה שאהיה זקן: (ה) שם אלא למוד מאהבה: (ו) שם דר' טרפון משום דעשיר גדול: (ז) שם ובני דוד כהנים היו זכי כהנים היו אלא מה כהן נוטל: (מ) רש"י ד"ה אלא מה וכו' ראם שרי ליה:

מוסף רש"י

אל תעשם עטרה. לגבהי תורה, להתגדל בהם. אלא תלמוד על מנת לעשות עטרה שיקרלו אותך רב ותתגנל בה. ואל תעשם קורדום לחפור בה. שאדם עושה בו מלאכה, וכן לא תלמוד אותה על מנת שאם תצטרך לברייה שתלמד אותה בשכר, אלא על מנת ללמד בחנם (אבות פ"ד מ"ה).

תוספות

הוקפלו כו' מותרות משום גזל. שהבעלים מפקירין אותם: ופטורות מן המעשר. כהפקר: שנשתמשתי בכתרה של תורה. שהיתה אותו הלום בשביל כבוד תורתו: (מ"ש אמאי ציער). מאי הוה ליה למיעבד כיון שלא היה רוצה להיתה בענין אחר בשלמא לי הוה שביק ליה מי אמר הוקפלו רוב המקצועות ניחא שהיה מצטער על מה שלא אמר לו: לאהבה את ה' אלהיך. משמע מתאהבת הגורל ולא לכבוד עצמך: שרו לי תגראי. כלומר פסוק דין שלי תחילה:

עין משפט נר מצוה

כב א ב ג מיי' פ"ו מהל' מ"ש הל' י ופ"י מהל' תשובה הלכה ד טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' כא הגה"ה:
בה ד סמג עשין ג [טוש"ע שם]:
כו ה מיי' פ"ו מהל' מ"ש הל"י [ופכ"ח מהל' סנהדרין הל' ו] סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ה [ועוש"ע או"מ סי' מו סעי' ח]:

תורה אור השלם

1. וְהִסְבּוֹתִי פְּנֵי מִהֶם וְחִלְּלוּ אֶת צְפוּנִי וּבָאוּ בָהּ פָּרִיצִים וְחִלְּלוּהָ: יחזקאל ז כב
2. בָּה בְּלֵילְיָא קְטִיל בַּלְאַשַּׁצַּר מַלְכָּא כַּשְׂדָּאָה: דניאל ה ל
3. לְאַהֲבָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאָרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם: דברים ל כ
4. קָשְׁרֵם עַל אֶצְבְּעֹתֶיךָ כְּתָבֵם עַל לוּחַ לִבֶּךָ: משלי ז ג
5. דְּרָכֶיהָ דַרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם: משלי ג יז
6. עֵץ חַיִּים הִיא לַמַּחֲזִיקִים בָּהּ וְתֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר: משלי ג יח
7. וְהָיָה אִנִּי אֹלֵךְ מֵאִתָּךְ וְרוּחִי יָדֵי יְשָׁאֵךְ עַל אֲשֶׁר לֹא אֵדָע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאִישָׁאב וְלֹא יִמְצָאֵךְ וְהָרְגַנִי וְעַבְדְּךָ יְרֵא אֶת יְיָ מִנְּעֻרָי: מלכים א יח יב
8. יְהֹלֵךְ זָר וְלֹא פִיךָ נָכְרִי וְאַל שְׂפָתֶיךָ: משלי כז ב
9. וּבְנֵיהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֹתִי וְהַפְּלֹתִי וּבְנֵי דָוִד כֹּהֲנִים הָיוּ: שמואל ב ח יח
10. וְקִדַּשְׁתּוֹ כִּי אֶת לֶחֶם אֱלֹהֶיךָ הוּא מַקְרִיב קָדֹשׁ יִהְיֶה לָּךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְיָ מְקַדִּשְׁכֶם: ויקרא כא ח

גליון הש"ם

גמ' אי' לי שנשתמשתי. עיין ג"ר דף נט ע"ב ומהרש"א מ"ש שם: שם כיון שפרצום נעשו חול. עיין נחמ' ע"ז דף נב ע"ב: שם שרו לי תיגראי ברישא. עיין סוטה דף ל ע"א:

פירוש הרא"ש

מותרות מן הגזל. דמסתמא הפקירום הבעלים והפקר פטור מן המעשר: משום סניות מילתא. דבר שני וגנאי היה לו אם לא יאמר להם שיאכלו ולא מנדיבות לב אמר כן: אוי לי שנשתמשתי בכבוד תורתי. על שנפסד מאותו האדם בשביל כבוד תורתו: בה בליליא. באותו הלילה ששמו בכלי בית המקדש הוא וברייו: אמאי צעריה ההוא גברא. דמסתמא כל בעלי נכסים נקיפין בדין זה: א"ה אמאי ציער נפשיה. דכיון דשמע שלא להרגו על שגנב תתנו היה לו לירא שנודלי יעשה בן וא"ה אמאי מצטער והלא יפה עשה שהגיל את עצמו מן המיתה ולא בלא מיתה נמי אמרינן לקמן שרי ליה לאוכלינהו נפשיה בתחלה דלא יתעין ליה: ומשני כיון דעשיר גדול היה היה לו לפייסו בדמים ולשלם לו כל התאנים שגנבו לו: עשה דברים לשם פעלם. לשמו של הקב"ה שפעל הכל למענהו: ודבר כהן לשמן. כל דבורך ומשאך בדברי תורה יהיה לשם התורה כגון לידע ולהבין ולהוסיף לקח ופלפול ולא לגנבר ולהתגאות: ולא תעשם עטרה להתגדל בהם. שתלמוד כדי להתעטר ולהתגדל: ולא קרדום להתחוך בהם. שתלמוד כדי שתהיה כלי מלאכתך להתפרנס בה: באתריא דלא ידעי ליה. כדי שלא יחלו בכבוד תורתו ויענשו: שרו לי תגראי ברישא. פסקו לי דיני כדי שלא אתבטל מלמודי: לכל דבר שבקדושה. כגון דבר שיעלה גדול ומקודש:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com

סב: ר"ן קונם יין פרק שמיני נדרים רש"י

לפתוח ראשון. בקריאת התורה שקורא ראשון: **ולברך ראשון.** ברכת המזון שהוא קודם לכל אדם: **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בא לחלוק דבר עם ישראל עושה ישראל ממנו שני מלקים שויס וכהן בורר מי זו מהן שילקה: **והלך זו ארנונא.** פעולת המלך כשהולך ממקום למקום. ארנונא בלשון יון סעודה. לשון אחר שותפות שיש לו למלך בבהמות דארנונא לשון שותפות מדכתיב (במדבר כא) כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמורי: **עבדא דנורא אנא.** עבד לאיש שהוא כהן לעובדי האש שעבדיו פטורים מכרגא. ולא הוי כמודה בעבודת כוכבים דמוכחא מילתא דלא אמר הכי אלא לאפטורי מכרגא. וכי קאמר צורבא מרבנן רבותא קאמר דאפילו צורבא מרבנן שרי ליה למימר הכי דהן פטורים לעבודת כוכבים והוא לבו לשמים כדכתיב[6] ה' אלהיך אש אוכלה הוא: **אנא.** יעד: **וכיה לבי נורא.** מכרו לעובדי האש שמליחין את האור בבית עבודת כוכבים שלהן: **רוב עליס להסקה ניתנו.** ואינו כמוכרו לעבוד עבודת כוכבים דהא איכא למימר דאיכא דתרוייהו: **מתני' עד הקליר עד שיפחילו העם לקוור קליר חטים.** דהא הוא המשיב להו לאינשי וקרו ליה קליר סתם: **הכל לפי מקום נדרו.** כלומר מקומא בכל מקום מיקרי קליר קליר חטים אבל אם במקום נדרו הורגלו לקרות לקליר שעורים קליר סתם הכל לפי מקום נדרו. וכן נמי אם היה בהר בהר אף בזה הולכין אחר מקום נדרו אם היה בהר הולכין אחר זמן קליר של הר שאע"פ שאחר כן ירד לבקעה והגיע קליר של בקעה כיון שעדיין לא הגיע קליר של הר אסור עד שיגיע קליר של הר וכדלתתא בגמרא: **עד הגשמים עד שיהו הגשמים עד שתרד רביעה שניה.** ג' זמנים הן של גשמים וכל זמן קרי רביעה על שם הגשמים רובצים על הארץ. וקתני דמתסר עד שתרד רביעה שניה משום דסמוכה שניה משמע שאינה מקדמת כל כך כרביעה ראשונה ולא מאחרת כל כך כשלישית. מיהו לא בעי עד שתעבור אפילו כי אחר עד שיהו הגשמים משום שאין זמנן קבוע: **עד שיגיע זמנה של רביעה.** אע"פ שלא ירדה עדיין דסכירא ליה דאין לירידתה זמן קבוע שהרי לפעמים מאחרת לירד אחרונים ולא בירידתה ממש. כך נראה בעיני: **עד שילא ניסן כולו.** דעד ניסן רגילין גשמים לירד: **גמ' מחלוקת דאמר עד הגשמים.** כלומר כי פליגי ת"ק ורשב"ג אי בעי עד שתרד ואי בעי כשהגיע דווקא דאמר עד הגשמים אבל אחר עד הגשם אפילו ת"ק מודה דעד זמן גשמים קאמר ולא מתסר אלא עד שיגיע זמן רביעה שניה: ומקשו הכא אמאי לא משמע ליה נמי לת"ק עד הגשם ירידה ממש כי היכי דמשמע ליה עד הגשמים. ונראה בעיני דהיינו טעמא דמדינא עד שיגיע משמע דכי היכי דאמרינן דכל שאין זמנו קבוע כלומר שאין להמשכתו זמן קבוע לא מתיא נפשיה לפיקא למיתסר ביה ומשום הכי אינו אסור אלא עד שיגיע הכא נמי כל שאין להתחלתו זמן קבוע שלפעמים מאחר הרבה בגשמים לא מתיא נפשיה לפיקא ועד שיגיע זמן קאמר. ולאייה לדבר מדאבעיא לן בירושלמי [פ"מ ה"ג] קבע זמן למשתה בנו ואמר קונם יין עד שיהא משתה בני אי הוי כמי שזמנו קבוע או מאחר שיכול לדחותו ולעשותו לאחר זמן כמי שאין זמנו קבוע ובודאי דהכי איבעיא לן מי אמרינן דכיון דקבע לו זמן לא מסיק אדעתיה שידחה אותו הלכך אסר נפשיה עד שיהא ממש וכל שדחה אותו לאחר מכן אסור עד שיהא או דילמא דכיון שיודע היה שיכול לדחותו לא ממית נפשיה לפיקא הילכך אע"ג דאמר עד שיהא עד שיגיע זמן שקבע לו קאמר ולא עד שיהא ממש. ומכאן אתה למד דכל שאין להתחלתו זמן קבוע עד שיגיע זמן קאמר הילכך גשמים שאין לירידתן זמן ידוע מדינא כי אמר עד הגשם עד שיגיע זמן קאמר ונהא אפילו רבנן מודו. מיהו בעד הגשמים הוא דפליגי דכיון דסגי ליה למימר עד הגשם ואמר עד הגשמים

[6] אלפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון [2]אמר רבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר [3]לא יהיבנא אכרגא דכתיב [4]מנדה בלו והלך לא שליט למירמא עליהון וא"ר יהודה מנדה זו מנת המלך בלו זו כסף גולגלתא והלך זו ארנונא ואמר רבא [5]שרי ליה לצורבא מרבנן למימר עבדא דנורא אנא לא יהיבנא אכרגא מ"ט לאברוחי אריא מיניה קאמר רב אשי הוה ליה ההוא אבא זבניה לבי נורא א"ל רבינא לרב אשי האיכא [2]לפני עור לא תתן מכשול א"ל [3]רוב עציס להסקה ניתנו: **מתני'** [4]עד הקציר עד שיתחיל העם לקצור קציר חטין אבל לא קציר שעורין הכל לפי מקום נדרו אם היה בהר בהר ואם היה בבקעה בבקעה [5]עד הגשמים עד שיהו הגשמים [6]עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה עד שיפסקו גשמים עד שיצא ניסן כולו דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר [7]עד שיעבור הפסח: **גמ'** תניא [8] [9]הנודר עד הקיץ בגליל וירד לעמקים אע"פ שהגיע הקיץ בעמקים אסור עד שיגיע הקיץ בגליל: עד הגשמים עד שיהו גשמים עד שתרד רביעה שניה רשב"ג אומר וכו': אמר ר' זירא מחלוקת דאמר עד הגשמים [10]אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר מיתיבי

[6] לפתוח ראשון. לקרות בספר תורה: **ולברך ראשון.** בברכת המזונות: **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בלחם הפנים (לא): **מנדה בלו והלך וגו'.** מקרא הוא בספר עזרא: **לא יהיבנא אכרגא.** איני רוצה ליתן מס בשביל שאני חכם: **עבדא דנורא.** עבד של עבודת כוכבים פלונית אני ואיני רוצה ליתן מס. נורא שם עבודת כוכבים: **אנא.** יעד: **לפני עור.** לאיש קא עבדי מינה לורך עבודת כוכבים: **להסקה ניתנו.** וכמוכר להסקה דמי ולא לעבודת כוכבים: **מתני' אמר קונם שאיני טועם עד הקציר.** עד שיתמילו לקצור חטין קאמר ולא קציר שעורים וקציר שעורים הוי מוקדם: **אם היה בהר.** בשעת הנדר אע"פ שירד בבקעה אסור עד שיתמילו לקצור בהר: **אמר קונם שאיני טועם עד הגשמים.** לא שאמר שאיני טועם עד שיהו גשמים אסור עד שתרד רביעה שניה דגשמים משמע שנים: **רביעה שניה.** מפרש בגמרא: **עד שיגיע זמנה של רביעה.** אע"פ שלא ירדה כיון שהגיע זמנה מותר: **אמר קונם שאיני טועם עד שיפסקו גשמים אסור עד שילא ניסן כולו דברי ר' מאיר.** רבי מאיר לטעמיה דאמר במסכת תענית בפ"ק[1] עד מתי שואלין את הגשמים ר"מ אומר עד שילא ניסן רבי יהודה אומר עד שיעבור הפסח ותו לא: **גמ' מחלוקת דאמר עד הגשמים.** דאמר סבר עד זמנה ומר סבר עד שתרד: **אבל אם אמר עד הגשם.** דברי הכל עד זמן גשמים של רביעה ראשונה קאמר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה [2](עד שיגיע זמנה ר') דגשם תדא רביעה משמע: הכסיה

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ד מהל' כלי המקדש הל"ב (טוש"ע או"ח סי' קמז סעי' יד נסמנו ומיי' רלז סעי' ב): **כח** ב מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' י סמג עשין ג טוש"ע יו"ד סי' רמג סעי' ח כ וטוש"ע חו"מ סי' קפג סעי' ה: **כט** ג טוש"ע יו"ד סי' קנז סעי' כ בהג"ה: ל ד מיי' פ"ט מהל' ע"ז הל"ז סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קנא סעי' ח: **לא** ה מיי' פ"ו מהל' נדרים הל"ט [ז] סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רכ סעי' יג וסעי' יד: **לב** ו מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יח: לג ז מיי' שם טוש"ע שם סעי' יט: **לד** ח מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעי' יג: **לה** ט מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יח:

מוסף רש"י

לפתוח ראשון. כגון לדבר כבוד, כגון בתורה כגון כיסיבה הוא דבר בהלם (גיטין נח:) לקרות בס"ת (חולין כח:). **ולברך ראשון.** בקעודה (גיטין נח:) ברכת המזון (מו"ק כח:) מזון (הוריות יב:). **וליטול מנה יפה ראשון.** אם בא לחלוק עם ישראל בכל דבר, לאמר שיתלקו בשוה אומר לו בחור ובול אחד שתרלה (גיטין נח:). מנדה בלו והלך. דריש זוה את פחת עבר הנהר על אנשי מגמת הגדולה (ב"ב ח:). מנת המלך. מנגת מסים שהן מטילין תמיד על בני המדינה (שם). ארנונא. עבודי הבוחות ובהמות מדי שנה בשנה (שם). עד הגשמים. דאמר קונם אם אהנה מדבר זה עד הגשמים (תענית ו:). **עד שתרד רביעה שניה.** בגדרים הולכין אחר לשון בני אדם ואין קוראין גשמים לראשונה עד שתרד שניה, שמהלן ואילך מקולקלות הדרכים ומאוחות מפני הגשמים, ל"ל עד הגשמים משמע מדי דהיינו רביעה שניה (שם). עד הגשם. דגשם לא משמע אלא מדת רביעה, ולדברי הכל כשהגיע זמנה של רביעה ראשונה מותר (ראש"ה בשמה).

מסורת הש"ס

ל) [עיין תוספות חולין פז. ד"ה ומיהנו], כ) כ"ב ת"ל, ג) תענית ו:, ד) [תוספתא פ"ד], ה) [עי' תפק שלמה], ו) [דף ה.], ז) רש"ל מ"ז, ח) [דברים יד], ט) כמ"ל טפה: פסולים, י) מתני' לקמן סג., כ) לקמן סג: עד סוף המסכת.

תורה אור השלם

1. וְלֹבֵם מְהוּדָעִין דִּי כָל כַּהֲגָיָא וְלִוָּיָא וְסָרְיָא תַּרְעָיָא נְתִינָיָא וּפַלְחֵי בֵית אֱלָהָא דְנָה מִנְדָּה בֹּלוֹ וְהֶלֶךְ לָא שַׁלִּיט לְמִרְמֵא עֲלֵיהוֹן:
עזרא ז כד
2. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ:
ויקרא יט יד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וליטול וכו' הפנים הס"ד ואח"כ ל"ל ד"ה לא יהיבנא וכו' מכם הס"ד ואח"כ מ"ה מנדה בלו וכו' עזרא הס"ד ואח"כ מ"ה עבדא: (ב) ד"ה אבל אם אמר וכו' ומר כדאית ליה דגשם תדא רביעה משמע רעד שיגיע זמנה כו' הס"ד:

פירוש הרא"ש

לפתוח ראשון. להיות לאם המדברים בכל קנין עם לדבר ולברוך תחלה: ולברך ראשון. בתורה וכברכת המזון וכשיושב בסעודה יכולו לו מנה יפה תחלה: מנדה בלו והלך. כיוצא מלך פרס זוה שלא ישאלו מס לאנשי נגמת הגדולה וכיון שמן הדין פטור שרי ליה למימר כדי שלא יגולו ממנו: מנת המלך. קלוב על הקרקעות: זו ארנונא. עשור בהמות: **עבדא דנורא אנא.** עבודת כוכבים שעובדים לאש: לצורבא דרבנן. ולא מיבעינן שמא יתפקר לגלל יותר המיגו לו לומר שהוא עבד של המשרתים העובדים עבודת כוכבים: הוה ליה אנא. יעד: לפני עור לא תתן מכשול. דעובדי כוכבים מלוויים על עבודת כוכבים ומשמע יעבו ממנה לגמרם ועוייל עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה ניתנו. וכיון דאיכא למתלי שקנו לדבר היותר תלינן והכי אמרינן

תוספות

הנודר עד הקציר. ומקומו יש קליר חטים וקליר שעורים עד שיתחיל קליר חטין דקליר המיוחד קאמר: הכל לפי מקום נדרו. כלומר מה שאמרנו קליר חטין היינו במקום שיש קליר חטין אבל אם אין במקומו אלא קליר שעורין [שעורין] קאמר ולא תלינן בקליר חטין דעלמא וגם לענין זה תלינן אחר מקום נדרו שאם היה בהר קליר הר קאמר וכי נמי אמרה קליר דבקעה אינו אסור עד קליר דהר: עד הגשמים שיהיו גשמים כילד עד שירד רביעה שניה. דבא"י לא היו יורדין גשמים כ"ל ג' פעמים וקורין לסם רביעות: רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה שניה. כי נמי לא ירדה וכגמ' מפרש לאימתי זמנה: עד שילא ניסן כו'. דעד ניסן זמן ירידת גשמים: עבדא דנורא אנא. כלומר שהוא משועבד לכהנים של אותה עבודת כוכבים שבבדיסם פטורין מן המכס ואינו נראה כמודה לסם שהבדר יודע [דליפעור] ממם [אמר הכי]: אליכא לפני עור. שיבא אלמים לו כנין לפני עבודת כוכבים: רוב עצים להסקה. וכל היכא דאיכא למתלי בהיתירא תלינן מכאן יש ללמוד שאסור להלות מעות לגורך בנין עבודת כוכבים לו לגורך מבשיעיה כ"ש למכור לסם משמשין דהכי תיפלות כגון בגיעים מחתות וספרים [2]וכמוגע יגליה: אינו אסור עד שירד רביעה שניה. דבא"י לא היו יורדין גשמים כ"ל ג' פעמים וקורין לסם רביעות: רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה שניה. כי נמי לא ירדה וכגמ' מפרש לאימתי זמנה: עד שילא ניסן כו'. דעד ניסן זמן ירידת גשמים: עבדא דנורא אנא. כלומר שהוא משועבד לגבוה כגון זמנן קבוע אבל אם אמר עד הגשם אבל אם אמר עד הגשמים אבל אם אמר עד הגשם אבל אם אמר עד הגשמים אבל אם אמר עד הגשם אבל אם אמר עד הגשמים